

Joanna Tomaszunas-Błaszczyk

TEŻEC W 1994 ROKU

W 1994 roku zarejestrowano 54 zachorowania na tężec. Liczba zachorowań była zbliżona do roku 1993 (51) i na poziomie 92% wartości mediany z lat 1988-1992 (59). Współczynnik zapadalności wynosił 0,1 na 100 000, czyli pozostał na poziomie notowanym w poprzednim roku.

Ryc. 1. Zachorowania na tężec w Polsce w 1994 r. wg województw

Najwięcej zachorowań zarejestrowano w województwach krakowskim, bielskim, katowickim i nowosądeckim (pojedyncze przypadki). Najwyższa zapadalność wystąpiła w województwach krakowskim i nowosądeckim – 0,7/100 000 i wysoka w tarnowskim – 0,6/100 000 (tab. I).

W 26 województwach nie wystąpiły zachorowania na tężec, w trzech województwach (olsztyńskim, ostrołęckim i toruńskim) zachorowania na tężec nie występują już od 1985 roku.

Tak jak w latach ubiegłych, zapadalność na wsi – 0,3, była większa niż w mieście – 0,05.

Polska nadal jest krajem wolnym od tężca noworodków. Najwięcej zachorowań wystąpiło u osób w wieku 60 lat i powyżej – 40. Zapadalność w tej grupie wieku

wynosiła 0,6/100 000 i była ponad czterokrotnie wyższa niż zapadalność ogólna na tężec w kraju. Zachorowała 1 osoba z grupy wieku 30-34 lata oraz 13 osób w wieku 40-59 lat.

Wśród kobiet było więcej zachorowań (29) niż wśród mężczyzn (25).

Tabela I. Tężec w Polsce w latach 1988-1994. Zachorowania i zapadalność na 100 000 mieszkańców.

Województwo	Mediana 1988-1992		1993		1994	
	Zachorowania	Zapadalność	Zachorowania	Zapadalność	Zachorowania	Zapadalność
1	2	3	4	5	6	7
POLSKA	59	0,2	51	0,1	54	0,1
St. warszawskie	1	0,0	5	0,2	1	0,0
Białkopodlaskie	-	-	1	0,3	-	-
Białostockie	1	0,1	3	0,4	-	-
Bielskie	4	0,4	2	0,2	5	0,5
Chełmskie	-	-	-	-	1	0,0
Częstochowskie	3	0,4	-	-	2	0,3
Gorzowskie	1	0,2	2	0,4	1	0,2
Jeleniogórskie	1	0,2	2	0,4	-	-
Kaliskie	1	0,1	-	-	3	0,4
Katowickie	5	0,1	5	0,1	5	0,1
Kieleckie	1	0,1	1	0,1	-	-
Koszalińskie	1	0,2	-	-	-	-
M. krakowskie	5	0,4	4	0,3	8	0,7
Krośnieńskie	2	0,4	-	-	2	0,4
Legnickie	1	0,2	-	-	1	0,2
Leszczyńskie	-	-	1	0,3	-	-
Lubelskie	2	0,2	2	0,2	1	0,1
Łomżyńskie	-	-	1	0,3	-	-
M. łódzkie	1	0,1	-	-	1	0,1
Nowosądeckie	2	0,3	-	-	5	0,7
Opolskie	3	0,3	3	0,3	3	0,3
Piłskie	-	-	1	0,2	-	-
Piotrkowskie	2	0,3	2	0,3	-	-
Płockie	-	-	1	0,2	-	-
Poznańskie	2	0,2	-	-	-	-
Przemyskie	-	-	3	0,7	2	0,5
Rzeszowskie	2	0,3	1	0,1	1	0,1
Siedleckie	1	0,2	2	0,3	2	0,3
Sieradzkie	1	0,2	-	-	-	-
Skiermiewickie	-	-	1	0,2	1	0,2
Słupskie	-	-	-	-	1	0,2
Suwałskie	-	-	-	-	1	0,2
Tarnowskie	9	1,3	4	0,6	4	0,6
Wałbrzyskie	1	0,1	2	0,3	2	0,3
Wrocławskie	1	0,1	1	0,1	-	-
Zielonogórskie	1	0,2	1	0,2	1	0,2

Występowanie zachorowań na tęzec zbiega się z okresem nasilenia prac rolnych i ogrodnich. W drugim i trzecim kwartale zarejestrowano 72% ogółu zachorowań. Najwięcej zachorowań wystąpiło w czerwcu – 10 przypadków.

Z powodu tęzca w 1994 roku zmarły w Polsce w 15 województwach 24 osoby, w tym 17 kobiet i 7 mężczyzn. Widoczna nadumieralność kobiet związana z tęcem jest wyrazem lepszego uodpornienia przeciwko tej chorobie populacji męskiej na skutek szczepień podczas pełnienia służby wojskowej. Najwięcej zgonów wystąpiło w woj. tarnowskim, kaliskim i krakowskim – po 3 zgony. Większość zgonów zanotowano wśród osób powyżej 60 r.ż., w tym 14 zgonów (58% zgonów ogółem) dotyczyło osób powyżej 70 r.ż. (tab. II.).

Tabela II. Tęzec w 1994 roku.

Zachorowania i zapadalność na 100 000 ludności oraz zgony wg płci i wieku.

Grupy wieku	Mężczyźni				Kobiety				Razem			
	Liczba zachorowań	Zapadalność	Liczba zgonów	Śmiertelność	Liczba zachorowań	Zapadalność	Liczba zgonów	Śmiertelność	Liczba zachorowań	Zapadalność	Liczba zgonów	Śmiertelność
30-34	-	-	-	-	1	0,07	-	-	1	0,04	-	-
40-44	-	-	-	-	1	0,06	-	-	1	0,03	-	-
45-49	1	0,08	-	-	2	0,16	2	100%	3	0,13	2	66%
50-54	4	0,48	1	25%	-	-	-	-	4	0,23	1	25%
55-59	3	0,34	-	-	2	0,20	1	50%	5	0,26	1	20%
60-64	3	0,36	-	-	2	0,20	2	100%	5	0,27	2	40%
65-69	3	0,45	1	33%	5	0,54	3	60%	8	0,50	4	50%
70-74	2	0,45	-	-	7	0,98	2	28%	9	0,77	2	22%
75-79	6	2,88	3	50%	3	0,78	1	33%	9	1,52	4	44%
80-84	2	1,20	2	100%	4	1,13	4	100%	6	1,15	6	100%
85 i >	1	1,20	-	-	2	0,90	2	100%	3	0,98	2	66%
Razem	25	0,25	7	28%	29	0,26	17	58%	54	0,25	24	44%

Śmiertelność związana z tęcem w kraju była wysoka i wynosiła ogółem 44%, zaś w grupie wieku powyżej 70 r.ż. 50%.

Zakażeń szpitalnych nie odnotowano. Wystąpiło jednakże jedno zachorowanie i zgon na tęzec w następstwie zabiegów medycznych; dotyczyło to 61-letniej kobiety, u której na skutek iniekcji domięśniowych rozwinął się ropień poślądka, nacinany chirurgicznie i będący wrotami wnikięcia zarodników tęzca.

Okres wylegania do 7 dni odnotowano w 38% przypadków, od 8 do 14 dni w 34%, od 15 do 21 dni w 11%, w 17% przypadków nie ustalono okresu wylegania.

W 68% przypadków śmiertelnych okres wylegania był krótki (do 7 dni w 43%, 8-14 dni w 25%). Jak widać, ciężkość przebiegu choroby korelowała z krótszym okresem wylegania.

Najczęstszymi wrotami zakażenia były banalne skaleczenia i otarcia naskórka nie wymagające interwencji lekarskiej – 15 przypadków. W dalszej kolejności jako przyczyny zachorowania wymienić należy rany cięte u 12 chorych, rany tłuczone u 9 chorych i rany klute u 9 osób. Na uwagę zasługuje również fakt, że u ludzi starszych drogą wniknięcia zarodników tężca bywały przewlekłe owrzodzenia żyłakowate lub zmiany martwicze kończyn dolnych (5 przypadków).

Zapobiegawczo jedną dawkę anatoksyny otrzymało 17% osób które zachorowały, natomiast 83% chorych nie otrzymało profilaktyki przeciwężcowej w żadnej formie.

Szczepienie przeciw tężcowi jest wysoce skuteczną metodą zapobiegawczą, czego dowodzi brak zachorowań w młodszych grupach wieku – poniżej 30 r.ż. i sporadyczne zachorowania w wieku do 50 r. życia.

W dniu 31 grudnia 1994 r. w Polsce było uodpornionych przeciwko tężcowi i błonicy, do poziomu co najmniej pierwszej dawki przypominającej anatoksyn, ogółem 99,6% dzieci urodzonych w latach 1975-1994. Niestety, stan zaszczepienia dzieci nie jest jednolity we wszystkich województwach. Na tle innych województw od lat niekorzystnie wyróżnia się woj. krakowskie. Na koniec 1994 roku zaszczepionych było jedynie 79,6% dzieci w wieku do 2 lat w tym województwie. We wszystkich pozostałych województwach odsetek ten przekracza 90%, a w 36 województwach przekracza nawet zalecane przez Światową Organizację Zdrowia 95%.

Zachorowania na tężec w naszym kraju są wyrazem niedostatecznego uodpornienia przeciwko tężcowi osób spośród starszych grup wieku oraz braku zgodnej z zaleceniami profilaktyki przeciwężcowej u tych osób.

Pamiętać należy o starannym zbieraniu wywiadu odnośnie szczepień przeciw tężcowych u osób starszych, ponieważ nadal istnieje wśród nich niewielka grupa osób, które nigdy nie były szczepione. Jeżeli pacjent nie pamięta czy był szczepiony i kiedy lub jeżeli ostatnią dawkę szczepionki otrzymał przed wielu laty (powyżej 10), prawidłowym postępowaniem jest uodpornienie czynnobiernie, czyli podanie równoczesne surowicy przeciwężcowej i anatoksyny. W przypadku osób, które nigdy nie były szczepione, zastosować należy pełen cykl szczepienia podstawowego, składający się z 3 dawek.